

МУЗЫКА САБАГЫН МЕКТЕПТЕ ОКУТУУ ЗАРЫЛБЫ? ЖЕ БАЛАГА МУЗЫКАЛЫК БИЛИМ БЕРҮҮНҮН ЗАРЫЛДЫГЫНЫН СЕБЕПТЕРИ ЭМНЕДЕ?

...Бала, бардык мектеп окуучуларына тааныш болгон «Карагат» аттуу ырдын обону менен кыйкырып туура эмес ырдап жатканына карабастан... Баланын музыка угуу жөндөмдүүлүгүнүн начардыгына карабастан. ... Баланы «музыкалык ийримге алып барууга эч кимдин убактысы жоктугуна карабастан. ... Орус, кытай, англис, испан, немец жана башка тилдерди үйрөнүүгө, сууда сүзүүгө, бийге же башка ийримдерге баланын убактысы болбогонуна карабастан, жана башка, жана башка...! ... Жашоо турмушубуздагы ушундай, бир канча тоскоолдуктарды жеңүү менен, заманбап ата-энелер баласын музыкага окутуусу зарыл. Эмне үчүн?

Биринчи: Илгертеден эле кыргыз эли, кандайдыр бир элдик музыкалык аспапта ойноону ууларын, кыздарын үйрөтүшкөн. Ошондой эле аристократтарда, айрыкча батыш жана славян элдеринде, балдарын кичинекей кезинен баштап эле, кандайдыр бир музыкалык аспапта ойноону кадимкидей адат кылып келишкен. Музыкалдаштыруу – бул, өтө көркөм көрүнүш, кооздук, шаан-шөкөт, светтик манеранын апофозу (кандайдыр бир адамды, окуяны мактоо). Дүйнөгө атагы чыккан белгилүү «Washingtonians» аттуу кuartеттин музыканты Дюк Эллингтон [1. 301-303] бала кезинде роялды үйрөнүүгө эмне үчүн кызыккан?... Ал мындай болгон экен. Жаш бала үчүн биринчи эле себеп, роялда ойногон балдардын жанында дайыма кыздар чогулушкан. Ал эми роялда ойногон кыздардын жанында болсо, балдардын ата-энелери аларга терең көңүл буруу менен ошол кыздарга суктануусун жана кызыгуусун арттырышкан. Демек, ошол кездеги балалык мезгил, болочоктогу көрүнүктүү музыкантка өтө терең, эстен кеткис таасир калтырган.

Экинчи: Музыкалык сабак алуу баладагы бекем тартипти жана катуу эркти тарбиялайт. Анткени, музыкалык аспапта үйрөнүү баладан ар дайым, үзгүлтүксүз талыкпаган эмгекти, чебер машыгууну талап кылат. ... Жылдын кайсы мезгилинде болбосун, ... кышында, жазында, дем алуу күндөрү майрамдарда да! Спорт залда же муз тебүүчү жайда машыгышкан спорт чемпиондорундай эле бекем туруктуулукту талап кылат. Демек, роялда ойногон бала, башын, бутун, эң оболу колун абдан этияттык менен бапестөөсү керек. Ата-энелер абдан катуу тартипти талап кылуулары зарыл болот. Музыка - бул коркунуч туудурбаган жана травмасыз баланын мүнөзүн тарбиялоо болуп эсептелет.

Үчүнчү: Музыканы окуп үйрөнүү менен, бала математикалык жөндөмдүүлүгүн өнүктүрөт. Себеби, бала керектүү болгон клавишаларды туура басуу аркылуу, абстракттуу добуштардын фигуралары менен манипуляциялайт, ноталык тексттерди эстеп калат жана математикалык далилдөө сыяктуу эле, музыкалык чыгарма да көбөйүп же азайып кетпейт. Бала мейкин ой жүгүртөт. Улуу, таланттуу адамдардын өмүр баянына көз жүгүртсөк, мисалы: Альберт Эйнштейн [2] скрипкада мыкты ойногон.

Акыркы изилдөөлөргө таянсак, Оксфорд университетинин физика жана математика тармагындагы эмгектенишкен профессорлордун 70%зы университеттин музыкалык клубунун мүчөсү болуп келишүүдө. Демек, алысты көрө билген, келечектеги математик жана инженер болуучу балдардын ата-энелери! Көңүл бургула! Репетитордун зордуктаган «таякчасы» менен катуу контролдоонун астында, татаал болгон математикалык маселелерди чыгарууга караганда, бала үчүн өз эркинче бир азга болсо да, музыканы угуу, окуп үйрөнүү бир канча көңүлдүү жана баланын чыгамачылыгына ар тараптан зор таасир берет!

Төртүнчү: Музыка жана сөз – булар эгиздер жана бир туугандар. Алар биринин артынан, бири жарык дүйнөгө келишкен. Биринчи улуусу- **музыка**, андан кийин кичинекей- **оозеки сөз**. Ал эми бул экөөсү биздин мээбизде катар туруп, жашап келе жатышат. Фраза менен сүйлөм, үтүр менен точка, суроо белги менен илеп белги – булардын бардыгы музыкада жана сөздө да бар. Музыкалык аспаптарда ойной билгендер менен ырдагандар, жакшы сүйлөшөт жана жакшы жаза да билишет. Чет тилиндеги сөздөрдү жеңил эстеп калышат жана тилдин грамматикасын тез өздөштүрүшөт. Мисалы, музыкага шыктуу адабиятчылар: Тургенев менен Стендаль, Борис Пастернак менен Лев Толстой, Жан-Жак Руссо менен Ромен Роллан, булардын ар бири, бир канча чет тилин билишкен. Келечектеги бардык полиглотторго музыканы үйрөнүүнү сунушташат. Демек, урматтуу, алысты көрө билген, келечектеги журналист жанакотормочу болуучу балдардын ата-энелери! Көңүл бургула! Алгач Сөз пайда болгон. Бирок, андан да мурун Добуш пайда болгон!

Бешинчи: Музыка өзү толугу менен структуралуу жана иерархиялуу болот. Мисалы, көлөмдүү музыкалык чыгармалар, андан кийин бир аз кичинерээк көлөмдүү чыгармаларга бөлүнүшөт. Алар болсо майда фразалар менен мотивдерден турган анча чоң эмес темаларга жана фрагменттерге бөлүнүшөт. Музыкалык иерархияны стихиялуу түшүнүү, компьютерди түшүнүүнү бир канча жеңилдетет. Себеби, компьютер дагы толугу менен токтоосуз иерархияга жана структурага ээ. Дүйнөлүк психологтор белгилендей, көрүнүктүү музыкант-методист Шиничи Судзукинин [3] кичинекей окуучулары, музыкалык слуху менен эске тутуусунун өсүүсүнө абдан эле жогорку деңгээлге жетише алышпаса да, алардын теңтуштарына салыштырмалуу түзүмдүк (структуралык) ой жүгүртүүсү жагынан эки баскычка жогору болушуп алдыга чыгып кетишкен. Демек, өздөрүнүн балдарынан келечектеги «...IT-инженерлерди көрө билген жана системалык администраторлор жана программистер» [4. 57] болуусункаалаган прогматик ата-энелер! Көңүл бургула! Музыка, түз эле компьютердик илимдин туу чокусуна алып чыгат. Бекеринен Microsoft фирмасынын кызматкерлерине музыкалык билими бар адистерди албаса керек!

Алтынчы: Музыкалык сабак, окуучунун бааларшуу көндүмдөрүн же болбосом азыркы тил менен айтканда коммуникативдик көндүмдөрүн

өнүктүрөт. Музыкалык билим алуу мезгилинде окуучу-музыкант, сылык, ашыра сыпайы жана кайраттуу, достошууга ар дайым жакын болгон В.А.Моцарт, М.Бегалиев менен таанышат. Тубаса лириктер Рыспай Абдыкадыров жана Мукаш Абдраев [5. 214-217] менен таанышат. Жеңил атлет сыяктуу көрүнгөн С.С.Прокофьев менен таанышат. Көптү көргөн, даанышман, философ-композитор Л.В.Бетховен менен, жана башка ар түрдүү, бир канча таланттуу музыканттардын жана искусствонун өкүлдөрү менен таанышат. Окуучу-музыкант, бул композиторлордун чыгармаларын аткарып же ырдап жатып, алардын чыгармаларына сүнгүп кирип, чыгарманын мазмунун, угуучуларга жеткирүүгө, чыгармадагы кыймыл аракет менен үндүн манерасын сезүүгө жеткирүүсү керек болот. Андан кийин менеджерлик талантка жетүүгө бир эле кадам калат. Демек, менеджер үчүн, эң негизгиси адамдарды түшүнүү, өзүнүн түшүнүктүүлүгү менен аларды башкаруу эмеспи. Урматтуу келечектеги бизнес-империянын негиздөөчүлөрүн каалаган амбициялуу ата-энелер! Көңүл бургула! Музыка – жүрөктөн, жүрөккө алып барат! Андан кийин, топ-менеджердин негизги кубаттуу куралы болуп, «жакшы баланы» куралсыздандыруучу ишенимдүү, ачык маанайдагы жылмаюусу болот.

Жетинчи: Музыканттардын жүрөктөрү жумшак, ошол эле убакта кайраттуу болушат. Психологдор белгилегендей, эркек музыканттар сезимталдуу, музыкант аялдар болсо, руханий жактан эркектер сыяктуу бекем, салбаттуу болушат экен. Музыка мүнөздү жумшартат, бирок бул нерсеге жетишүү үчүн кайраттуу, эрктүү болуу керек. Урматтуу, карылыкка моюн сунуп, колдоону жана жардамды күтүп калган көрөгөч, кыраакы ата-энелер! Көңүл бургула! Окуучулук кезинде музыка менен окуп билим алган балдар, боорукер жана ошол эле убакта сабырдуу болушат. Демек, карылыкка моюн сунган ата-энелерине зарыл болгон бир «чыны сууну» убагында берүүгө даяр болушат.

Сегизинчи: Музыка сабагы окуучуларды «бир командада» болууга үйрөтөт. Музыканттардын коркунучтуу болгон deadline - жумушту тапшыруунун мөөнөтү, деген сөздөн анча деле коркушпайт. Музыка сабагында же атайын балдар музыкалык мектебинде отчеттуулукту, зачетту (музыкалык теориялык же добуштардын катарын, гамманы ж.б.) же класста боло турган чейректтик концертти, эртеңкиге же болбосо бир жума эртерээк мөөнөткө жылдыруу болбойт. Баланын сахнада өз өнөрүн көрсөтүү мезгили, баланы максималдуу так болууга үйрөтөт. Бала, ошондой тажырыйбасы менен алдыда боло турган маанилүү экзаменди тапшыра албай калбайт. Жумушка алынып жаткан учурда жооптуу жана зарыл болгон докладды өз учурунда бере алат. Демек, баланын эң жаш кезиндеги музыкалык сабагы – бул баланын өмүрүнүн бүтүндөй жашоосундагы максималдуу чыдамкайлыгы жана токтоолугу болуп эсептелет. Көңүл бургула тынчсызданган ата энелер!

Тогузунчу: Музыкалык сабак, бир мезгилде бир канча жумушту аткарган кичинекей «баатырды» тарбиялайт. Музыка бир убакта бир канча процесстерге багыт (ориентир) алганга жардам берет. Мисалы: кандайдыр

бир музыкалык аспапта нотаны карап шар окуп кете алган музыкант, бир мезгилде бир канча жумушту аткарат. Биринчи: өткөндү эстейт. Экинчи: келечекти карайт. Үчүнчү: учурда болуп жатканды көзөмөлдөйт. ...Музыка өзүнүн темпинде, ноталар, биринин артынан бири куюлушуп обонду жаратып баратышат. Нотаны карап шар окуп жаткан бала сыртта болуп жаткан көрүнүштөргө алаксып албайт жана бир көз ирмемге эс алууга да болбойт. Себеби, анын ою бир гана музыкада болот. Ошондой эле, авиадиспетчер, ЭВМ оператору же биржанын брокери бир канча экрандарды карап турат жана бир канча телефонду бир мезгилде угат, бир убакта аларга маалыматтарды берип да турат. Демек, музыка көп багытта ойлонгонду жана жашаганды үйрөтөт. Жумуштары абдан көп, чарчаган ата-энелер! Көңүл бургула! Силерге караганда музыка менен алектенген балдарыңарга абдан жеңил болот. Себеби, жашоонун бир канча татаал болгон жолдорунда «чуркоого» туура келет жана биринчи болуп маарага келет.

Оунчу: Аягында, музыка - баланыны жашоодогу жетишкендиктерге жетүү үчүн ишенимдүү, абдан мыкты туура ЖОЛ! Эмне үчүн? Себеби, көптөгөн белгилүү адамдардын музыка менен алектенип өткөргөн мезгилдери анчалак деле таң каларлык, кыйын эмес. Мисалы: Агата Кристи өзүнүн биринчи аңгемесин, эмне үчүн сахнада фортепианодо ойноо кыйын болгону тууралуу жазган. Ал эми Кондолиза Райс тескерисинче, таң калыштуу кооз концерттик көйнөгү менен сахнада ойноп көрсөткөндү жакшы көргөн. Бил Клинтон болсо саксофондо жакшы ойногондуктан, өзүн саксофонсуз президент катары көрө алган эмес. Карап көргүлөчү балдар! Бардык тармактардагы ийгиликтерге жетишкен адамдардан сурап көгүлөчү. Мисалы: Академик, белгилүү математик Алтай Бөрүбаев менен филология илимдеринин доктору, профессор Советбек Байгазиев комузда күүлөрдү, обондорду ойношот. Ал эми, педагогика илимдеринин доктору, профессор, Кыргыз Республикасынын маданиятына эмгек сиңирген ишмер Сулайман Рыспаев комузда чебер ойноп обон жаратат. Бул сыяктуу көптөгөн мисалдарды айтсак болот. Алар бала кезинде, бир аз убакытка гана, керек болсо өтө эле берилүү менен аракетин жок эле МУЗЫКАГА ОКУП билим алышты бекен? Албетте окушкан! Музыкалык билим алышкан жана музыканы тынымсыз угушкан! Биз дагы, балдарыбызды шыктандырган, алардын изи менен барууга үлгү, өрнөк боло турган жогоркудайон себеп бар экен Урматтуу ата энелер.

Колдонулган адабияттар:

1. Шапиро Н. Послушай, что я тебе расскажу... История джаза, рассказанная людьми, которые её создавали.— Новосибирск: Сиб. унив. изд-во, 2006, с.301-303.
2. Эйнштейн Альберт — <https://ru.wikipedia.org/wiki>
3. Судзути Синики. Возвращенные с любовью. Классический подход к воспитанию ...

www.klex.ru/bmg.

4. Методологическая культура педагога-музыканта: Учеб. пособие для студ. высш. Пед. учеб. заведений // Под ред. Э.Б. Абдуллина. — М., 2002. 57-б.
5. Мукаш Абдраев - композитор и педагог. Б., Союз композиторов Кыргызской республики. 2010, 214-217-б.